

Европейски съд по правата на човека

Сипавичюс срещу Литва
(Sipavičius v. Lithuania)

Жалба № 49093/99

Решение от 21 февруари 2002 г. на III отделение на Съда, станало окончателно на 10 юли 2002 г.

(резюме)*

Чл. 6, т. 1: право на справедливо гледане на делото при наличие на наказателно обвинение; **чл. 6, т. 3, б. “а” и “б”:** право на обвиняемия да бъде информиран в подробности относно характера и причините за обвинението и да разполага с достатъчно време и възможности за подготовка на защитата си

Член 6, т. 3 “а” признава на обвиняемия правото да бъде информиран не само за “причината” за обвинението, т.е. за деянията, които се твърди да е извършил и на които се основава обвинението, но също така и за правната квалификация, дадена на тези деяния. Разпоредбата обаче не налага някакво специално формално изискване за начина, по който обвиняемият следва да бъде уведомен за характера и причината за обвинението срещу него.

Съобразността с чл. 6 трябва да се преценява в светлината на процеса като цяло, включително производството по обжалване.

Фактите по делото

Жалбоподателят – полицейски комисар, бил заподозрян в участие в контрабанда. Бил задържан и на 22 август 1995 г. бил обвинен в придобиване на материална облага чрез измама по чл. 274 Наказателния кодекс (НК) и злоупотреба със служебно положение по чл. 285 от НК. На 20 февруари 1996 г. обвинението било внесено в Окръжния съд на Вилнюс.

По време на съдебното заседание на 24 април 1998 г. съдията заявила, че обвинението в измама може да бъде допълнено, а това по чл. 285 от НК може да бъде изменено чрез добавяне на “в свой интерес”. В заседанието на 11 май с.г. тя казала, че обвинението по чл. 285 от НК може да бъде допълнено с нарушения на специални разпоредби на Закона за полицията.

На 22 май 1998 г. окръжният съд оправдал жалбоподателя по обвинението в придобиване на материална облага чрез измама по чл. 274 НК. Относно обвинението по чл. 285 НК съдът приел, че е неоснователно, но че жалбоподателят в качеството си на длъжностно лице поради проявена небрежност не е изпълнил служебните си задължения, като не е осигурил надлежно разследване и контрол по повод подозираната контрабанда. Тъй като този пропуск съставлявал нарушение на разпоредби от Закона за полицията, съдът го приел за виновен в неизпълнение на служебни задължения по чл. 288 от НК.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Той обжалвал присъдата, като се оплакал, че е осъден за престъпление, различно от онова, в което е бил обвинен и по което се е защитавал. На 9 септември 1998 г. апелативният съд провел открито съдебно заседание по фактическите и правни въпроси в присъствие на жалбоподателя и адвоката му. Оставил жалбата без уважение, като наред с другото приел, че както чл. 285, така и чл. 288 от НК касаят престъпления по служба. Първоинстанционният съд установил, че жалбоподателят не е изпълнил служебните си задължения поради небрежност, без да е се е възползвал умишлено от служебното си положение. В съответствие с Наказателно-процесуалния кодекс той предупредил подсъдимия, че обвинението може да бъде допълнено с нарушения на конкретни разпоредби на Закона за полицията. Страните не пожелали отлагане за подготовка на защитата.

В касационната жалба, която отправил до Върховния съд, жалбоподателят отново се оплакал *inter alia*, че изменението на обвинението е нарушило правото му на защита. На 2 март 1999 г. Върховният съд оставил жалбата без уважение. Приел, че е приложен закон за по-леко наказуемо престъпление, като съдът просто е направил правни заключения, съответстващи на установените пред него факти, при спазване на процедурните изисквания.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят се оплаква, че тъй като наказателното преследване срещу него е било предприето за злоупотреба със служебно положение, извършеното от първоинстанционния съд преквалифициране в неизпълнение на служебни задължения му е попречило да упражни пълноценно правото си на защита и е направило процеса несправедлив.

15. Правителството поддържа, че престъплението неизпълнение на служебни задължения поради небрежност е присъщ елемент на деянието по първоначалното обвинение в злоупотреба със служебно положение. Замяната на едното обвинение с другото била осъществена от националния съд в съответствие с материалните и процесуални вътрешноправни разпоредби. Освен това съдът два пъти предупредил жалбоподателя за възможната преквалификация на деянието и по този начин му били осигурени гаранциите на чл. 6, т. 1 и т. 3 “а” и “б”.

16. Жалбоподателят признава, че в съдебните заседания на 24 април и 11 май 1998 г. съдията го е предупредила за възможното утежняване на обвинението в придобиване на имуществена облага чрез измама и изменение на обвинението в злоупотреба със служебно положение. Никое от тези предупреждения обаче не съдържало указание за възможна преквалификация или за въвеждане на ново обвинение в неизпълнение на служебни задължения по чл. 288 НК. В нарушение на чл. 6 от Конвенцията той бил осъден за престъпление, съвсем различно от това, което до присъдата се твърдяло, че е извършил.

“17. Съдът припомня, че справедливостта на процеса трябва да се преценява с оглед на производството като цяло. Разпоредбата на т. 3, б. “а” на чл. 6 подчертава необходимостта да се обръща специално внимание на уведомяването на засегнатото лице за “обвинението”. Подробностите относно престъплението играят ключова роля в наказателния процес, тъй като именно от момента на съобщаването им засегнатото лице бива официално писмено уведомено за фактическото и правно основание, на което е обвинено. Член 6, т. 3 “а” признава на обвиняемия и правото да бъде информиран не само за “причината” за обвинението, т.е. за деянията, които се твърди да е извършил и на които се основава обвинението, но също така и за правната квалификация, дадена

на тези деяния. Информацията трябва да бъде подробна (*Далос с/у Унгария*¹, по. 29082/95, 1.3.2001 г., § 47).

18. По-специално, обхватът на задълженията по горната разпоредба трябва да бъде преценяван в светлината на по-общото право на справедливо гледане на делото, гарантирано от чл. 6, т. 1 от Конвенцията. По наказателни дела предоставянето на пълна и подробна информация относно обвиненията срещу засегнатото лице – и следователно правната квалификация, която съдът може да възприеме – е съществена предпоставка за осигуряване справедливостта на процеса. В това отношение трябва да се отбележи, че чл. 6, т. 3 “а” не налага никакво специално формално изискване за начина, по който обвиняемият следва да бъде уведомен за характера и причината за обвинението срещу него. Съдът припомня също така, че подточки “а” и “б” на чл. 6, т. 3 са свързани и че правото на уведомяване за характера и причината за обвинението трябва да се преценява в светлината на правото на обвиняемия да подготви защитата си (*Пелисие и Саси с/у Франция*² [GC], по. 25444/94, 25.3.1999 г., § 51, ECHR 1999-II).”

19. В настоящия случай, макар няколко седмици преди произнасянето на присъдата окръжният съд да е посочил някои възможни изменения на обвинението в злоупотреба със служебно положение, остава безспорно, че до осъждането му жалбоподателят действително не е бил уведомен, че съдът може да преквалифицира деянието като неизпълнение на служебни задължения. Това обстоятелство положително е накърнило възможността му да се защити срещу обвинението.

20. Съдът обаче припомня, че съобразността с чл. 6 трябва да се преценява в светлината на процеса като цяло, включително производството по обжалване. Така по споменатото дело *Далос*, по което въззивният съд е преквалифицирал деянието, Европейският съд е придал решаващо значение на последващото производство пред Върховния съд и не е намерил нарушение на чл. 6, тъй като той е разгледал в открито заседание всички относими процедурни и материалноправни въпроси (§§ 47-53 от решението по делото).

21. В настоящия случай жалбоподателят е могъл да атакува присъдата по отношение на всички релевантни правни и фактически аспекти пред апелативния съд, който е провел открито заседание и е разгледал оплакванията относно преквалификацията както от процедурна гледна точка, така и по същество. Не се твърди апелативният съд да не е разполагал с правомощието да отмени присъдата и да оправдае жалбоподателя или във въззивното производство той да не е могъл да се защитава срещу преформулираното обвинение. Трябва да се отбележи също така, че съгласно вътрешното законодателство присъдата е станала изпълнима едва след произнасянето на решението на апелативния съд. Освен това, след неуспешния за жалбоподателя изход на въззивното производство, делото е било разгледано и в касационно производство от Върховния съд, който също е преценил материално- и процесуалноправните елементи на преквалификацията и е имал правомощието да предостави на жалбоподателя удовлетворението, което е търсел. Фактът, че оплакванията му не са били намерени за основателни, не означава, че процедурите по обжалването не са били в състояние да поправят недостатъците на първоинстанционното производство.

22. Поради това Съдът счита, че жалбоподателят е имал възможността да проведе пред апелативния и Върховния съд защитата си по отношение на измененото обвинение. В това отношение случаят следва да се разграничи от този

¹ Dallos v. Hungary

² Pélissier and Sassi v. France, решение на Голямото отделение

по споменатото дело *Пелисие и Саси* (*loc. cit.*, §§ 51-63) в който касационният съд не е проконтролирал “дискрецията” на въззивния съд при преквалификация, или от този по делото *T. с/у Австрия*³ (но. 27783/95, 14.11.2000, §§ 70-72), в който оплакването на жалбоподателя срещу преквалификацията е било отхвърлено като недопустимо въвеждане на нови факти в производството по обжалване и в това производство не е било проведено открито съдебно заседание.

23-24. Преценявайки справедливостта на производството като цяло, Съдът намира за установено, че възможните недостатъци в производството пред окръжния съд са били поправени в производствата по обжалването. Поради това Съдът е убеден, че правото на жалбоподателя да бъде информиран в подробности за характера и причината за обвинението срещу него и да има достатъчно време и възможности за подготовка на защитата си не е нарушено. Следователно отсъства нарушение на чл. 6 от Конвенцията.⁴

³ T. v. Austria

⁴ Решението е единодушно.